

Siirt'te bulunan Çattepe Höyük'teki kazılar, Botan ile Dicle'nin birleştiği noktada önemli bir tarihi liman kentini açığa çıkardı.

Siirt'in Kurtalan ilçesinde bulunan **Botan Vadisi**'nde, **Ilisu Barajı**'nın su tutma havzasında kazı çalışmaları 2002'de

Tür

be Höyük

'le başladı. Çalışmalar 2007'deki Başur Höyük ve 2009'daki Çattepe Höyük kazıları ile devam ediyor. Bu yıl başlayan Çattepe Höyük kazısı, özellikle ortaçağ buluntuları açısından bölge arkeolojisine yeni bir ivme kazandıracak gibi gözüküyor.

Botan Çayı, Kurtalan ilçesine bağlı Çattepe köyü yakınında Dicle'ye kavuşur. Botan'ın bittiği, Dicle ile birleştiği alanda bulunan Çattepe Höyük, jeopolitik konumu nedeniyle Botan Vadisi'ndeki önemli arkeolojik yerlerden biri. Buluntular bu stratejik yerleşimin prehistorik dönemlerden günümüze kadar iskân edildiğini gösteriyor. Ayrıca höyük üzerinde Geç Roma-Erken Bizans dönemine tarihlenen, yüksekliği yer yer dokuz on metre arasında korunmuş ve birkaç farklı yapım evresi geçirmiş sur yapıları bulunuyor. Kalıntılar, yerleşimin İS 2.-3. yüzyılda Geç Roma İmparatorluğu'nun doğu savunma sisteminin bir parçası olduğunu kanıtlıyor. Arkeolojik kanıtlar ayrıca Çattepe'nin İS 4. yüzyılda doğudaki İran-Sasani İmparatorluğu'nun etkisinde kaldığını gösteriyor.

Çattepe'nin ortaçağ Arap belgelerindeki adı Tell-Fâfân. Burası 10. yüzyılda önemli bir liman haline geldi. Çünkü Dicle burada en büyük kollarından Botan Nehri ile birleşmekte ve su debisini iki katına çıkararak nehir taşımacılığı için oldukça uygun bir zemin oluşturmakta. Kazı çalışmalarında Çattepe'de bir liman yapısı açığa çıkartıldı. Bu yapı Dicle üzerinde bulunan ilk

liman yapısı; Anadolu'daki diğer nehirlerde de örneklerinin olabileceğini akla getiriyor. Yerleşimin Dicle tarafında ortaya çıkartılan liman yapısı, höyüğün güneybatı yamacına inşa edilmiş, Dicle'nin sularına karşı güçlü duvarlarla koruma altına alınmış.

İslâm coğrafyacıları Tell-Fâfân'ı Dicle üzerinde gemi taşımacılığının başladığı ilk yer olarak kabul etmişti. Özellikle 10. yüzyılda kuzey yollarını kullanarak gelen kervanların Tell Fâfân Limanı'ndan yükledikleri mallarını Dicle üzerinden Cizre ve Musul yoluyla Bağdat'a kadar ulaştırdığı biliniyor. Bu liman kenti 915-916 yılında halkının neredeyse tamamı kılıçtan geçirildikten sonra ateşe verilerek yakılmıştı. Kazı çalışmalarında şehrin tamamını kapsayan bu yangın tahribatı açığa çıkartıldı.

Yazılı kaynaklar 10. yüzyılda Erzen, Bitlis gibi şehirlerden gelen malların Dicle üzerinden Musul'a aktarılmasında aktif bir liman olan Tell-Fâfân'ın 11. yüzyıldan itibaren bu özelliğini koruyamayıp sıradan bir köy haline geldiğini göstermekte. Çünkü 11. yüzyıldan itibaren yoğunlaşmaya başlayan eşkiya çeteleri, bu güzergahı büyük ticaret kervanları için oldukça tehlikeli bir hale getirmişti. Bu da tüccarların bu yolu terk etmelerine neden oldu. Artukluların bölgede güçlenmesi ve Hasankeyf'in başkent olmasından sonra Midyat ve Nusaybin üzerinden güneye inen güzergâhın önem kazanmasıyla nehir taşımacılığı eski önemini kaybettiği için Çattepe/Tell Fâfân tamamen terk edildi. Nitekim 12. ve 13. yüzyıl kayıtlarında Tell-Fâfân adının hiç geçmemesi limanın önemini tamamen yitirdiğini gösteriyor.

07.09.2009 [Atlas](#)